కొత్తొత్తైన వాసనలు

బుచ్చిబాబు

ఆమె లేచి లంగా వేసుకుని, ఓణీ మడతలు సరిజేసి, జాకెట్టు బిగించుకుంటూ వుంది. "నేను చూడ్డంలేదు." అని అంటున్న ప్రభాకరం కంటిమీదవుంచిన చేతివేళ్ళ సందుల్లోంచి చూస్తూ రెండోచేత్తో ఆమె మెడని తన వక్షంపైకి వొంచి, మెడని గట్టిగా ముద్దుపెట్టుకున్నాడు. మెడలో రక్తనాళాలు మధురంగా కదిలిన స్పర్శ అతని కిష్టం. విన్న రాసిన తైలం ఎండిన వొంకులజడ వూడి, అతని మొహాన్ని నిశీధిలా కప్పిన క్షణంలో ఏదోవెలుగుని చూసిన తన్మయత చెందుతాడు. ఆమె శరీరంలో పరిమళం అత నెరుగును; వేసంగిలో ఎండి, దిగజారుతున్న కాలవమీద వర్షంపడి నీటిని కదపగా వొచ్చిన పరిమళం, మండుటెండలో సర్విచెట్ల సమూహం ఇసుకలో పరిచిన నీడల చల్లదనం ఆమె కనురెప్పకింద వుంటే, వాటిని పెదవులతో పైకికదిపి, స్పృశిస్తాడు. అర్ధరాత్రి ఎడారినడుమ వెలిగించిన కొవ్వొత్తులల్లే మెరిసే ఆమె పళ్ళవరసలో పరమసత్యం పరామర్శిస్తాడు. ఆమె స్తనాలనడుమ, పిరమిడ్ల నడుమకూడా దొరకని ప్రశాంతత అతని నుదుటికి తెలుసు. వెనక, ముందులు తనని వెంటాడి జయించిననాడు తన నుదిటిని ఆమె వక్షంపై పగుల గొట్టుకుని హతుడౌతాడు. ఆమె నగ్నశరీరం ఒక రోజాపుష్పమై, అతని గుండెకాయగా లోన క్రమంతో కొట్టుకుంటుంది — అతనిలో ఎట్టిని పరిమళంగా. ఆచీరలు, ఆజాకెట్లు, ఆలంగాలు, రోజాపుష్పం ముళ్ళు - భరించాలి; కోస్తే రక్తం చిందుతుంది - యుగ యుగాలుగా చెందిన పరిణామంలో చిక్కబడుతూవచ్చిన రక్తంలో ఎఱుపు; రోజాపుష్పంలో ఎఱుపు.

పుష్పం పరిమళంలాంటిది ఆమె కంఠంలో ధ్వని. తెల్లారగట్ల చీకటి చావలేదు, ఉదయం ఊడిపడలేదు—ఆ సంధిసమయంలో ఆమె కంఠం జీరబోయి, మాటలు వెదకలేక, తపనతో సంగీతంగామారే సమయాన అతనిశరీరంలో రక్తపుపోటు గానంగాలేచి భూమ్యాకాశా

లను ఏకంచేసి, పగటినీ చీకటినీ బంధించి, వెనకనీ ముందునీ ఐక్యంచేసి, జన్మరాహిత్యంలో అంత మొందుతుంది.

అలిమేలు దీపం కాస్త పెద్దదిచేసి ఆరుబైట కెళ్ళి, రమ్ములో నీళ్ళతో మొహం కడుక్కుంది. లోపలి కొచ్చి మంచం మీది తువ్వాలుతో తుడుచుకుంది. ప్రభాకరం పడుకునేవున్నాడు. వక్షం బరువంతా అతని నుదిటిమీద పడేలాగు వాలి, వేళ్ళతో అతనిజుట్టుని నిమురుతోంది.

"ఇంక వెళ్ళేదా?"

అతను లేచాడు. పైన తువ్వాలేసుగున్నాడు. బల్ల మీద గడియారం నాలుగున్నర చూపుతోంది. పాడై, గట్టున పడేసిన, పడవలు, బల్లకట్లు పోగుచేసి, వాటి కఱ్ఱలతో స్వంతంగా తయారుచేసుగున్న గుడారం అతని ఇల్లు. బైట వరండాలో కుఱ్ఱాడు 'కరీమ్' ఇంకా నిద్రలోనేవున్నాడు. అతన్ని లేపకుండా, మెల్లగా ఇద్దరూ బైటకి నడిచారు. అక్కడికి కాలవగట్టు ఫర్లాంగుదూరంలో వుంది. అంతటా దట్టంగా ఎదిగినగడ్డి, మొక్కలు, తుప్పలు — మధ్యన ఇసుగతో పరిచిన సన్నటిదారి. ఆకాశంలో తారకలు స్ఫుటంగా మెఱుస్తున్నాయి — జడలో అక్కడక్కడ అమిర్చిన మల్లెపూలపై కాగడా వేసినట్లు, తూర్పున తెల్లబోయినట్లు, వెలుగుతన ముసుగుని తొలిగించేందుకు తగినటపిక తెచ్చుగుంటోంది. దూరంగా సర్విచెట్లు పెనవేసుగుని పవ్వళించినట్లు నిశ్చలంగా వున్నాయి. నిద్రిస్తున్న ప్రకృతినడుమ కొట్టుగుంటున్న నరాలకిమల్లె నడిచి, కాలవగట్టుకి చేరుకున్నారు. కాస్తదూరంలో పనివాళ్ల పాకలు, ఆవలి వొడ్డున చెట్లు, పొదలు, తెల్లటి పొరవెనక, దోమతెర వెనక దృశ్యంలా, పాతబడిన నీటివర్ణ చిత్రంలా నిలిచిపొయ్యాయి. కాలవ ఇంకా ముసుగుతియ్యలేదు, వరదలకి తెగిన గట్లసందుల్లోకి చోటు చేసుకుని ఆవులించి మళ్ళా ముసుగు బిగిస్తోంది. ఒడ్డున పాతిన ఇనపకడ్డీకి కట్టేసిన తాడు విప్పి, ఇద్దరూ పడవలో కెక్కారు. అది ప్రభాకరం తయారుచేసిన కొత్తరకం కఱ్ఱపడవ. ఆమాదిరిది దామోదర్‌లోయలో చూశాడు. దానినడుమ సైకిల్‌కిమల్లే కాళ్ళతో తొక్కే పెడల్సు వుంటాయి; పడవ ఇరుప్రక్కలా రెండు చక్రాలుంటాయి. పెడల్స్ తొక్కితే, చక్రాలు తిరిగి పడవ ముందుకు సాగుతుంది. అలివేలు ఎదురుగా కూర్చుంది. అతను పెడల్ తొక్కుతున్నాడు. 'ఏమిటిదంతా — ఇంకా తెల్లారకుండా?' అన్నట్లు కాలవ లేచి, ముసుగులోంచి తొంగిచూసి, చోటిచ్చి, వెనక దిగడిపోయింది. ఫర్లాంగు వెళ్ళాక, కుడివైపుకి నడిచి, ఆవలిగట్టున నిల్చింది పడవ. అలివేలు గట్టున దిగింది.

"మరి ఉండేదా?"

జేబులోంచి రూపాయి నోటు తీసి ఆమె కిచ్చాడు.

"ఎందుకు?"

"సంగీతం మేష్టరు కివ్వు."

ఆమె నవ్వింది. గట్టున నీళ్ళలో అస్పష్టమైన ఆమె ప్రతిమ వంకరగా నవ్వుతోంది. నోటు తీసుగుంది. వెడుతోంది.

"భయంలేదుగా?"

ఆమె వెనక్కి తిరగలేదు. పడవ వెనక్కి మళ్ళించి, తన గుడారందగ్గరకి చేరుకున్నాడు ప్రభాకరం.

తూర్పున చీకటి కనురెప్పలు కదులుతున్నాయి. రెండు మూడు పిట్టలులేచి చోద్యం చూసి చెట్లనడుమ మాయమయ్యాయి. శుభ్రం చేసుంచే మెఱిసే అద్దమల్లే వుంది కాలువ. పిల్లగాలికోసం బెంగెట్టుకున్న గడ్డి కదుల్తోంది. పళ్ళుతోముకునే పరికరాలు తెచ్చాడు కరీమ్. ఆ పని కానిచ్చి, చొక్కా తీసి కాలవలోకి దిగాడు ప్రభాకరం.

పాదాలకింద గులకరాళ్ళు, నడుమ బురదలో చిక్కుకున్న ఇసుక, రాత్రంతా దాగిన కాలవ నీటిలో చలి వొక్కసారిగా తన శరీరాన్ని ఆవహించింది. నిత్యమూ అత నెరుగున్న అపూర్వ అనుభవం అది. ప్రకృతితో అతని బంధం. ఆమెవక్షం వొంపుల మధ్య మసిలే మెత్తటి వేడిలో పదును పరామర్శించడానికే కాలవ అంతటి చలిని దాచుకుంటుంది; శరీరంలో ప్రతి అణువునూ శోధించి, కడిగి, శుభ్రంచేసి, జీవం పోస్తుంది. సౌందర్య సాక్షాత్కారానికి అతను సిద్ధం.

తూర్పు కోడై కూసింది. పుంజు నుదుటిని ఎఱ్ఱకిరీటమల్లే తూర్పున ఎఱ్ఱవెలుగు లేస్తోంది.

ఆకులనిడుమ వెలుగుకెంపులు మెరుస్తున్నాయి. పిల్లమేఘం. కత్తిపోటుకి గాయపడి రక్తం చిమ్ముతూ పరుగెడుతోంది. దూరంగా నాగస్వరవాద్యం – పుట్టలో మెదిలే నాగుబాముపిల్లలల్లే కాలవలో పిల్లతరంగాలని మేలుకొల్పుతోంది.

* * *

కాలవవతల ఊళ్లో భరతరాజుగారి ఇంటిముందు వేసిన పందిట్లోంచి వొస్తూవుంది ఆ నాగస్వర వాద్యం భరతరాజుగారి షష్ఠిపూర్తి జరుపుతున్నారు ఊళ్లోపెద్దలు. అందుకూ సన్నాయిమేళం. కార్యక్రమానికి ఆధిపత్యం వహించింది పెద్దెయ్య. పెద్దెయ్య నిజంగా పెద్దెయ్యే. కోస్తా ప్రాంతాలు సస్యశ్యామలమైన ప్రాంతాలనడానికి ఆయన తార్కాణం; లావుకు తగ్గ ఎత్తు; కేవలం లావుని చూసి ఈయన చేతుల్లో ఈ కార్యభారం వుంచడానికి కొందరు సందేహించినా, ఎత్తు ప్రశంస రావడంతో ఆ వ్యతిరేకుల నోళ్ళు కట్టడ్డాయి. అద్భుతమైన కోరమీసం: ఈ శతాబ్దిలో–మందంలో, నలుపులో, మెలివింపులో, ఒంజాయింపులో – దీన్ని మించిన మీసం లేదేమో నన్నారు జనం. మోతుబరి ఆసామి. ఇంకేం కావాలి? ఆ ఊళ్ళో ఉత్సవాల నిర్వాహక చక్రవర్తిగా వుండడం తప్పిందిగాదు పెద్దెయ్యకి. ఈ ఉదయం చాలా ఉషారుగా ఉన్నాడాయన. నవ్వు – మీసం వెనక కనబడకపోయినా – వినబడుతోంది. పందిట్లో చోద్యం చూడ్డానికి పోగైన పిల్లల్ని బుజాలమీద ఎక్కించుకుని, దించి, ఆట్లాడుతూ ఉత్సాహంగా ఉన్నాడు.

అన్నీ అనుకున్నట్లు సక్రమంగా సమకూరుతున్నాయి. భరతరాజు ఆయనకి ప్రాణమిత్రుడు; బహుయోగ్యుడు; మహా మంచివాడు; అరవై నిండాయి. ఊళ్లోవారికి ఆయనపట్ల వున్న గౌరవం. స్నేహభావం, పూజ్యభావం చూపడానికే యీ కార్యక్రమం తలపెట్టింది. ఆసించినంతా కాకపోయినా, చాలాభాగం విరాళాలు పోగైనాయి. భరతరాజుకి ఆరువేల రొక్కం ఇస్తున్నారు. అధ్యక్షుడుగా రావడానికి, తాను కోరిన ప్రముఖ వ్యక్తి అంగీకరించాడు. ఎటొచ్చీ, వేరే పనులవల్ల సాయంత్రం నాలుగింటికే వెళ్ళిపోతానన్నాడు; బహిరంగసభ నాలుగింటికి ముగుస్తుంది. కవులు ప్రశంసాపత్రాలు సమర్పిస్తున్నారు వారి కివ్వవలసిన శాలువలు క్రితంరాత్రికే వొచ్చేశాయి.

రంగనాథ్ గీస్తున్న భరతరాజు తైలవర్ణ చిత్రం పూర్తయింది. రంగులు ఆరుతున్నాయి. సాయంత్రం ఊరేగింపు. అలంకరించిన బండిని, అరవైఎడ్లు లాగుతాయి. ముందు, వెనక బాణసంచా – అవునవును, ముందు వొద్దన్నారు – ఎడ్లు బెదురుతాయేమో – పోనీ వెనక, లేకపోతే మరీ ముందుగా – అయినా తన కెందుకు – బాణసంచా గొడవంతా బంగార్రాజు చూసుకుంటాడు – రాత్రి హరికథ. పై ఊర్నుంచి పత్రికలవాళ్ళు వొస్తున్నారు. ఫొటోలు తీసి పేపర్లలో వేస్తారు మంత్రాలు చదువుతున్నారు. అన్నింటికన్నా ముఖ్యం. అనేక చోట్లనుంచి పెద్దలు శుభాకాంక్షలు, ఆశీస్సులు పంపించారు. బహిరంగసభలో తాను చదవాలి – దాంతగలెయ్యా, కొన్ని ఇంగ్లీషులో వున్నాయి. మునసబుగారి తమ్ముడు – ఆ ప్లీడరీ చదువుతున్నాడే – ముత్యాలు – అతన్ని చదవమనాలి ఇంగ్లీషుత్తరాలు; ఇంటికెళ్ళి అద్దంముందు నిలబడి – అది చూడకుండా – చూస్తే నవ్వుతుంది – ఉత్తరాలు చదవడం రిహార్సల్ వేసుగోవాలి. పూలదండలు సిద్ధమైనట్లేనా? ఆకూ వక్కా? విస్తళ్ళు? పాల కావెళ్ళు? నడుంమీద ఎక్కిన కుర్రాణ్ణి దించివేసి లోపలికి నడిచాడు. అన్నీ బాగానే వున్నాయి – ముత్యాలుకి కబురెట్టాలి! వొంతెన విషయం ప్రభాకరంతో మాట్లాడాలి ... డోలు జోరుగా మోగుతోంది.

* * *

మునసబుగారి తమ్ముడు ముత్యాలరావు, కారమ్స్ ఆడుతున్నాడు. పైజామా, చేతులు మడిచిన షర్టు, ఎగదువ్వ క్రాపింగ్ – పాతిక లోపు. ఎదురుగా పక్కింటి తిరుపతి కారమ్స్‌బల్ల చిగుళ్ళకుండే సంచీలు వూడితే, జేబురుమాలు సంచీగా బిగిస్తున్నాడు. బాణసంచా బంగార్రాజు ప్రవేశించాడు. సన్నటి మీసం, మాసిన కోటు, సైకిల్‌కట్టు పంచి, పాగా, చేతిలో కర్ర; బంగార్రాజు – సిసింద్రీలాంటి వాడన్న ప్రతీతి. ఆ ఉపమానం అతని కిష్టంలేదు; ఇంకా తారాజువ్వ' అనండి, సంతోషిస్తా నంటాడు. నలభయ్యో పడిలో

పడ్డాను గనుక, తారాజువ్వలో తార తీసేసి, వొట్టి 'జువ్వ' అన్నా అతని కభ్యంతరం లేదు.

"ఇవ్వన్నీ మీరు చదవాలంట – మధ్యాన్నం మీటింగులో" అని శుభాకాంక్షలకట్ట ముత్యాలు ముందు పడేశాడు.

"విన్నా. అన్న చెప్పాడు. ఇంగ్లీషు మాటల్ని తెలుగులో రాసిస్తాను. పెద్దయ్యనే చదవమను" అన్నాడు.

"ఇంకా నయం... తెలుగుపి చదవడమే ఆయనకు గండంగా వుంది. తల్పుకు తిమింగలంమల్లే నవ్వుతుంటె. ఓరబ్బా. పొట్ట గుమ్మిడికాయల్లె ఊగిసలాడుతుందే. ఇంక ఇంగ్లీషు చదివితే. పందిట్లోవాళ్ళ పొట్టలు చెక్కలైతే – ఇంక రాతిరికి ఆ చెక్కలు తరిగి కూరొండాల్సిందే..."

"ఇంతకీ ఈ భరతరాజు ఏం ఘనకార్యం చేశాడనీ ఈ సభలూ, సన్మానమూ ?– పదివేలదాకా పోగుచేశారుట !"

"ఆ దవుటు నా గొంతులోనూ అడుద్ది. ఏది చేసినా చెయ్యక పోయినా, భరతరాజు అరవై దాటేశాడు. అదే శాన అనుకుని, మాట మింగేసి సై నారాజా అని టపాస్ తయార్ చేశాను. పెద్దోడు మంచోడు. ఓరిజోలికి పోడు. తలలుమార్చి తలలెట్టడు. కల్లకపటం లేదు; తిన్నింటి వాసం లెక్కెట్టడు; ఓరిసొత్తు ముట్టడు; దొంగయాపారం చెయ్యడు; లంచం ఇయ్యడు; పుచ్చుగోడు. తనపని తను చేసుగుని, కడుపులో చల్ల కదలకుండా, అరుగు మీద పండుకుని హాయిగా చుట కాలుస్తాడు; ఏదో దేముడనీ, దెయ్యమనీ, పూజనీ పునస్కారమనీ, పండగనీ, పబ్బమనీ చేసు గుంటా, నలుగురితో నారాయణా అంటాడు. ఇది శానదుటండీ ?"

"బాగుంది బంగార్రాజూ – మంచిగుణాల చిట్టా వొకటి తయారు చేశావ్. కాని ఇందులో ఆయన చెయ్యని పనులేవున్నాయి కాని. చేసిన మంచి పనులు. 'ఫలానా' అంటూ ఏమీ కనబడలేదు నాకు; చెప్పొద్దూ !"

చాక్ పౌడర్ దులుపడం నిలిపి తిరుపతి అందుకున్నాడు.

"అసలు విషయం ఒదిలేశాడు. బంగార్రాజు."

"ఈ చెవిని పడెయ్య "

"అందరూ చెప్పుగుంటున్నదే స్మాండి – నాకుమాత్రం ఏం తెలుసు భరతరాజు ఏకపత్నీవ్రతుడు. పరస్త్రీని కన్నెత్తి చూడ డుట. అదొక్కటే చాలు బ్రహ్మరథం పట్టడానికంటున్నారు."

బంగార్రాజు అహ్లాదం కనబరుస్తూ అందుకున్నాడు; పాగా తీసి, జుట్టు సవరించుకుంటూ :

"అద్దిగదీ – నాడి పట్టేశావయ్యా చిన్నోడివైనా. అది గొప్ప విషయం..."

"అంటే ఆయన బ్రహ్మచారి కాదుగా — బోలెడుమంది. సంతానం..."అని పూర్తి చెయ్యడం చేతగాక విడిచేశాడు ముత్యాలు.

"అళ్ళంతా ఆయన సొంత పిల్లలే" అన్నాడు బంగార్రాజు. తిరుపతి నవ్వుతున్నాడు, బంగార్రాజుకి కోపం వొచ్చింది.

"ఎందుకయ్యా ఎగతాళీ ? ఉంకొకమ్మతో పరాసికాలు. సైయ్యాట్లు, సందుగొందు యవ్వారం జరపకుండా, కట్టుకున్న అరవై య్యేళ్ళు పడున్న మరొక మొగాణ్ణి ఈ ఊళ్ళోనేకాదు. ఓల్ మొత్తం దేశంలో సూపవయ్యా – సూపి నీ సినిమా నవ్వు నవ్వుదువుగానిలే" అన్నాడు ఉద్రేకంతో.

"ఈ సన్మానం ఒద్దనడం లేదు. ఆయనకిది జరగడం నా కిష్టమే. అసలే తెలుగుదేశంలో ఒకరంటే ఒకరికి పడిచావదు. ఆ పరిస్థితిలో ఇంతమందికి ఈయనంటే పడిందంటే విశేషమే. ప్రేమనీ. గౌరవాన్నీ ప్రకటించాల్సిందే – ఇట్లా తరుచు జరుగుతూ వుంటే తెలుగువారు పురోగమిస్తున్నట్లే భావించాలి. ఎటొచ్చీ, ఏ కారణంగా ఈయనకి ఈ మర్యాద జరుగుతోందీ అన్న కుతూహలం వల్ల అడుగుతున్నాను."

బంగార్రాజు కోపం దిగమింగుకుని తమాయించుకున్నాడు.

"ఇప్పుడు చెప్పానుగదటండీ. మంచాయన, దేవుడంటోడు..."

"దాన్ని కాదనడంలేదు. ఆయన మంచివాడే – కాని ఏమీ చెయ్యకపోవడంలోనే కనబడుతోందిగాని. సంఘానికి – అంటే నలుగురికీ – ఉపకారం జరిగే మంచికార్యం ఆయనచేసినట్లు మువ్వు చెప్పలేదు. అలి కన్నం పెట్టడం ఊరి కుపకారమా అన్నట్లు ఆయన మంచితనంవల్ల, ఇతరులకు జరిగిన మంచి ఏమిటీ అని అడుగు తుంట."

"నాకు తెల్దండి. మీతో ఏం చెప్పాలో. ఎవళ్ళకీ ఎసరెట్టక పోవడమే లావండి. సందుగొందు యవ్వార ముంటే, అప్మల కాపరాలు కూలవంటండీ – అదుగో ఆ వొంతెన కట్టించే ప్రభాకరం చేస్తున్న పనే అదిగా."

"అంటే ?"

"మీరు బస్తీలో చదువు కెడతారు గాన తెలీదేమో — ఆ ప్రభాకరం, సీనమ్మ కూతురు అలిమేల్ని తగులుకున్నాడుగా: అది కేం పొయ్యేకాలం ? ఇంటికాడ పెళ్లాముంది, ఇద్దరు పిల్లలంట ... దీనితో సైయ్యాట్లు; రాత్రుళ్ళు ఆయన గుడారంలోనే వంట మకాం పనివాళ్ళ కందరికీ తెలుసు. దానమ్మ మద్దత్తు – అయ్యా నీళ్ళలోపడి ప్రమాదం జరిగి చచ్చాడు. ఇంక దానికి స్వేచ్ఛ. చందాలు పోగుచేపించి, సీనమ్మకి ముట్టజెప్పడం — పూరికే నను కుంటిరా — కాదు. కూతురుతో మజా..."

"అలిమేలు భర్త ఎప్పుడో చనిపొయ్యాడు. ఆమె విడో. అతనూ వొంటిగా వున్నాడు – ఏం మహా తప్పు ?" అన్నాడు తిరపతి.

"చాల్లెగవయ్యా తిరపతి. ఈ కాలపోళ్ళు ఇంగ్లీషుచదువులు చదువుకుని ఇట్ట తయారయ్యారు. ఏంమహ తప్పంట–తీర్పు సెయ్యా

నొచ్చాడు తిరపతయ్య. వెధవదాన్ని పట్టుగు దేవుళ్ళాడటం, మరీ తప్పుకాదంటయ్యా ?"

"మరొకరికొంప తీయడం తప్పంటే అన్నాను. అలిమేలికి భర్త లేదుగావున, ఆమెకొంప తీసే చెడ్డపని చెయ్యలేదు ప్రభాకరం అనుకోతున్నాను." అన్నాడు తిరపతి. కారమ్స్ బిళ్ళలు పెట్టిలో పడేసి, బోర్డు గోడకి జేరవేస్తూ.

"ఇంక నేను చెప్పే దేముంది. ఈ ఊళ్ళో మరికొన్ని రోజు లున్నాడంటే, ప్రభాకరం ఇంకెందర్ని మరిగి, ఎందరి కొంపలు తీస్తాడో - తన్ని సాగనంపాలి ఇట్లాంటివాళ్ళని! మన ఊళ్ళో పెద్దలంతా ముండమొయ్యలేదులె. జరగవల్సిన తంతు జరగనే జరిగింది. ప్రభాకరం ఉద్యోగం పీకడం వల్లనవకపోతే, రేపో మాపో బిచాణాఎత్తేసి ట్రాన్సఫరై లగెత్తుతుండాడుగా. పెద్దలు పూసుకున్నారు నీకు తెలవదేమో," అన్నాడు బంగార్రాజు.

"భరతారాజు షష్టిపూర్తి, ప్రభాకరం గెంటివేత మహోత్సవం రెండూ ఒకేరోజు జరగడం లేదు - కాస్తంత నయం. మంచి పనులు చేసినందుకు ప్రభాకరంకి మంచిశాస్తే జరుగుతోంది. చెఱువు గట్లు బాగుచేయించి, చుట్టూ రాళ్ళుపరిపించి, మొక్కలుపాతి శుభ్రం చేశాడుట; ఊళ్లో నాలుగైదు చోట్ల మురుగుని కప్పివేసే సదుపాయాలు చేశాట్ట; సాయంత్రం నలుగురి పిల్లల్ని పోగుచేసి ఊరికే చదువు చెప్తాడుట. కాలవమీద వొంతెన కట్టడం సకాలంలో పూర్తి కానిచ్చాడుట; పారేసిన కలపతో పనివాళ్ళకి గదులు కట్టించాడుట. అలిమేలుకి సంగీతం నేర్పిస్తున్నాడుట. తానొచ్చింది వొంతెన కట్టడానికైనా, ఊళ్ళో చందాలు పోగుచేసి, తాను స్వంతంగా చేస్తున్న మంచిపనులు ఇవన్నీ - అలిమేలుకి సంగీతం నేర్పిస్తున్నాడుట!" అని వేళ్ళు ముడిచి లెక్కపెడుతూ యాకరువు పెడుతున్నాడు ముత్యాలు.

"అవును. అలివేలుకి ఏ పిల్లాడో పుడితే, తాను విడిచివేస్తే, కచ్చేరీలు చేసి పొట్టపోసుకోవాల్సింది. లే ... లెగండి చెప్తారు. పైపెచ్చు, ఇయ్యాళ సాయంత్రం ఊరేగింపు వొంతినమీదమంచి వెళ్ళడానికి వీల్లే దంటున్నాడుట ప్రభాకరం—వొంతిన ఆయన సొంత మైనట్లు. ఎందుకు వీలుకాదో చూద్దాం."

అని పాగా సర్దుకుని, కోటు మడతలు సరిజేసుకుని, కఱ్ఱని చేతులో తీసుగుని, బైటకి నడుస్తున్నాడు బంగార్రాజు.

* * * * *

లక్షమ్మ చెరువుగట్టుకొచ్చింది నీళ్ళకోసం. చెరువులో నీళ్లు నిర్మలంగా వున్నాయి — సన్నగాలికి నీటిమీది కెరటాలు, తాతమ్మ నవ్వితే నోటిపక్కన తేలిన మడతలల్లె, రాళ్ళమీద చప్పుడు లేకుండా విడిపోతున్నాయి. లక్ష్మమ్మ నిన్ననే ఊర్నుంచి వొచ్చింది— మూడ నెలల తర్వాత. చెరువు వైఖరే మారిపోయింది. ఇదివరలో, దాన్నిండా ఆకులలమా, తుక్కుదూగరా వుండేవి. ఇప్పుడు గట్లు

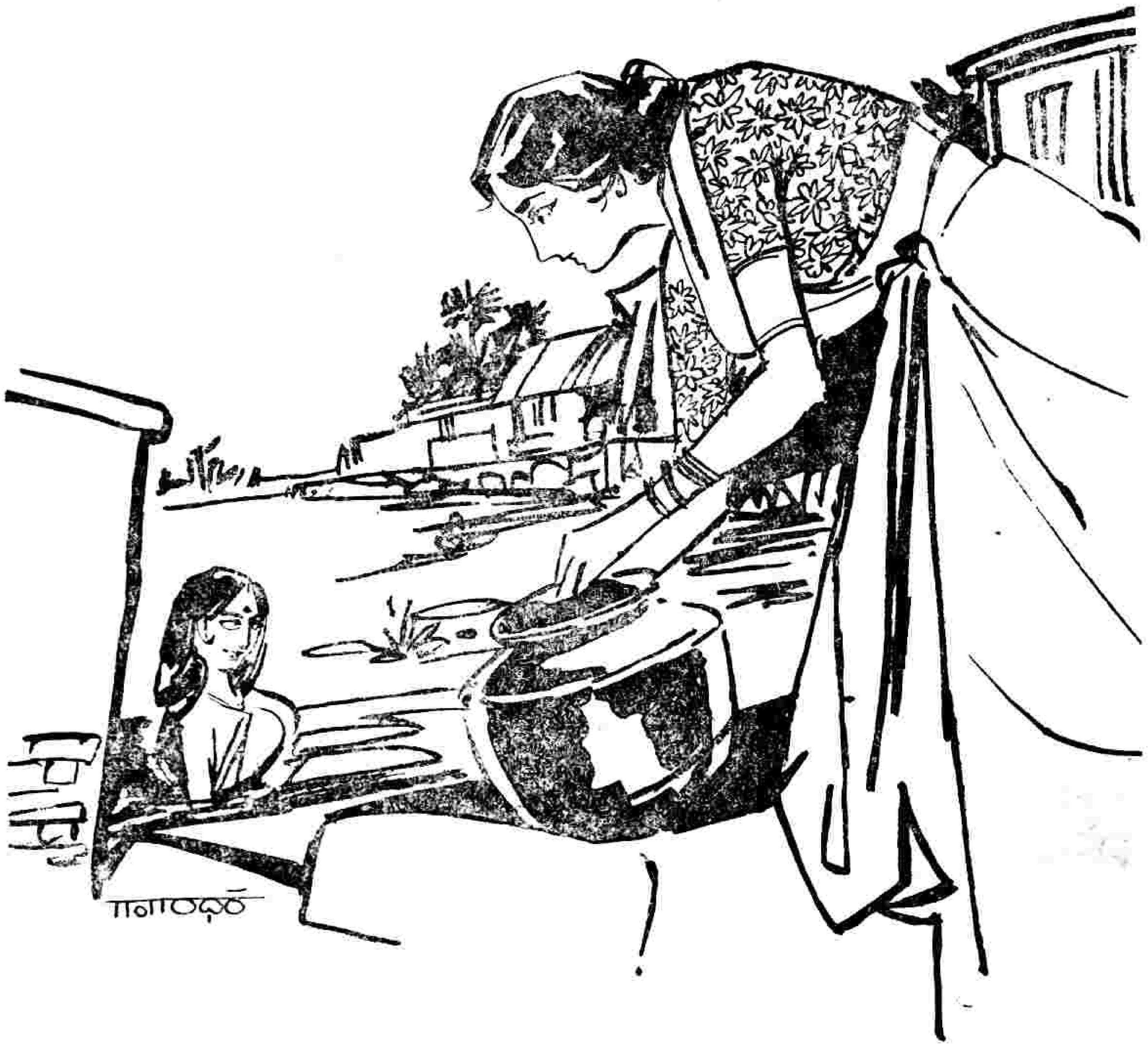

శుభ్రంగా వున్నాయి. రేవు మెట్లు, చుట్టూ ఇసక, ఎర్రరాళ్లు, పొడుగునా వేసిన తీగలు — అంతా కొత్రగా వుంది. జనంకూడా పల్చపడ్డారు. అమ్మలక్కలు పిల్లల్ని తెచ్చి, గట్లు పాడుచేసి, స్నానాలు చెయ్యడం లేదు. స్నానాలు చేస్తుంటే, చూడ్డావి కొచ్చే మొగపురుగులు కనబడరేం? ఏమిటో దిగులుగావుంది. అందంగా వుంది నిజమే. కాని అవొకలా గుంది. ఆ వెనకటి గజిబిజి, అల్లరి, సందడి— అదే బాగుందేమొ!

అమయ్య, అదుగో, ఆఁ, వొచ్చింది కామాక్షి, పురుషోత్తం గారమ్మాయి — స్నేహితురాలు. ఆ ముక్కు అంత పొడుగు లేకుంటె, అందమైన మొహమె. అబ్బో! మెడలో కొత్త గొలుసల్లె వుందె! మోచేతిదాకా రంగురంగుల గాజులు!

"ఎప్పు డొచ్చా."

"నిన్నతాలె. గొలుసు చేయిస్తిరా?"

"పాతదె. చెరిపించి...ముసిలా డుండాడా?"

"ఏ ముసిలాడు ?"

"సెర్లో స్నానమాడకండా, వోణ్ణి కాపలా కూకండబెడతారులె!'' నాలుగు పక్కలా చూసింది లక్ష్మమ్మ. ఏ మనిషీ లేదు.

"సల్లంగా బాగుంది. సూర్యు డెక్కపొడుసుండాడు. కాలవ కాడికి పోలేను. ఇంటికాడ సుట్టాలు. దిగుతా." అంటూ, చీర బిగించి, గోచీ లాగి, జుత్తు మెలితిప్పి మెడవెనక బిగించి, మెట్లుదిగి, నీళ్ళలోకి ప్రవేసించింది కామాక్షి.

''నేకూడా వొచ్చేదా?" అంది లక్ష్మమ్మ.

"మొహాన్ని కొట్టిన పౌడరు రేగిపోతుందని భయమా?" అటు ఇటు చూసి తనూ దిగింది లక్ష్మమ్మ.

బిందిలోన వుందిలె తుండు. దిగు. ఇటురా. భయంలేదులె."

నీళ్ల వెచ్చగా, చల్లగా, బట్టలు తీసేసినట్లూ, మళ్లా తొడిగినట్లు, చర్మాన్ని కమ్ముతున్నాయి. చేపపిల్లలు మూగి చోద్యం చూసి మళ్లా తొలిగిపోతున్నాయి. కామాక్షి నిలబడి రెవిక సర్దుకుంటోంది. జుట్టులో ఇరుక్కున్న నగని లోపలికి తోస్తోంది. తడి వెనక పల్లంలో నల్లగావుంది. రొమ్ములు లేచిన చోట, రెవిక, రంగు బిగిసి దట్టమైంది. అటు ఇటు చూసింది. తనని చూడ్డాని కెవ్వరూ లేరు. మళ్ళా నీళ్ళల్లోకి దిగి కూర్చుంది. చీర మడతలు నీటి మీద చుట్టూ కమ్ముతున్నాయి – లోపలికి తోస్తోంది.

"చెరువంతా మారిపోయిందే?'' అంది లక్ష్మమ్మ.

"అదుగో ఆ ప్రభాకరం పనంట ఇదంతా. నీళ్ల తాగడానికే నంట. స్నానాలు కూడదంట."

"మరి మనం ఇట్లా చెయ్యడం మంచిదా?"

''ఒక్కపాలేగా. కాపలా తాత లేడుగనక!"

''ఆయన అలివేల్ని పెట్టుకునాడంట."

"అప్పుడే నీకూ తెల్సిందీ – దానికి సంగీతం నేర్పిస్తున్నాడంట. ముండమోసినదానికి సంగీత మేందో!"

"ముండమోస్తే పాడకూడదా ఏంది? ఆళ్ళమ్మ మద్దత్తేనంట."

"మొగుడు కాలవలో పడి చచ్చాడు. ఆళ్ళనీ ఈళ్ళనీ అడిగి చందాలు పోగుచేసి, పెళ్ళానికి దబ్బిప్పించాడు. కూతుర్ని పెట్టుకున్నాడు. క్రాపింగూ తనూ, అయ్య బాగుంటాడులె–అలిమేలు కోతనుకో... ఎర్ర కోతి, ఇంక సాగవులె ఆట్లు."

"ఏం?"

"ఎర్రి ఏసా లేస్తుంటె సాగుతయ్యా? బదిలీ సేపిస్తుండారుగా!"

"అయ్యో పాపం!" అంది లక్ష్మమ్మ.

"ఏం కథ. అట్టట్ట పోతుండాదా మనస్సు – సినిమాలో పిల్లకి మల్లె."

"ఛీ, పో, అలిమేలు విషయం – ఆయన వెడితే, దాని కెల్లా?"

"మరోడు – కొత్తాయన – ఈనకి బదులు వొస్తాడుగా.''

"ఛీ, పో, నీ యన్నీ పోకిరీ కబుర్లు."

"ఎట్టమరి. పడుసుతనంలో మరిగిందాయె. ఇంటికాడ కెడతంకి కూడదాయె. ప్రభాకరంకి పెళ్ళాముంది; మక్క లిరగేస్తుంది. లేకుంటె ఒంతిన కింద. ఈలు సిక్కొచ్చినప్పుడల్లా చీకట్లో కులకాలె," అని నవ్వుతోంది కామాక్షి.

"ఒంతినేంది?"

"ఈన వొంతొ నోటె కట్టించాడులె. అక్కడే కలుసుకుంటా రంట."

"రహస్యం దేనికో. తల్లి మద్దతే నంటివిగా."

"ఇస్, మెల్లగా. దుర్గొస్తోంది. కాపలా వుంటాడే ముసిలోడు, ఆడి మనమరాలు."

దుర్గ మెట్టుమీద బిందె దింపి, ఓణి సర్దుకుంటోంది. వయస్సు పదహారు, పదిహేడు; నలుపు, పెద్ద కళ్లు, ఒంకిల జడ, గుండ్రని బుజాలమీద నుంచి ఒరిగింది; ఊపిరి తీసినప్పుడల్లా, ఆయాసం పడినదానికిమల్లె, వక్షం లేచిపడటం కనబడుతూ వుంటుంది. బుజంకింద, గుండ్రటి చెమటడాగు జాకెట్టు మడతలో పల్చగా కనబడుతోంది.

"మీరూ స్నానానికి దిగినారే కామాక్షమ్మగారు...నీళ్ళు సెడిపోవుటండీ" అంది దుర్గ.

"ఏడిశావులే. తాత నిన్ను కాపలా పెట్టినాడా?"

"తాత భరతరాజుగారి లోగిలి కెళ్ళాడు, ఎయ్యో పన్లు చెప్పారు. మీకు మేం చెప్పా లేందండీ – మీకే తెలియాల."

"నోరు ముయ్యవే భడవా. మా ఇష్టం మేం చేస్తాం. నీ కెందుకు?"

"ఊళ్ళోవోరి సెరువు, శుభ్రంగా వుంటె మీకే మంచిది. ఆ చీర మురికంతా మీరే తాగేది," అంది దుర్గ.

"ఛప్, నోర్ముయ్; ఈ చీర మురికిదా – రెండు రేవులన్నా కాలేదు."

నీళ్ళల్లోంచి లేచి పైన మెట్లమీద కొచ్చింది కామాక్షి. లక్ష్మమ్మ కూడా వొచ్చి బట్టల్ని పిడిచి, ఒళ్ళు తుడుచుకుంటోంది. దుర్గ నవ్వుతోంది.

"చూసేదానికి ఎవ్వరూ లేరు. అందుకనే చప్పున ఒచ్చేశారు నీళ్ళలోంచి" అంది దుర్గ.

"ఏమిటి నీ కబుర్లు. ఏం, ఆ ప్రభాకరాన్ని మరిగావా నువ్వు కూడా..." అని మీదికెళ్ళి దుర్గ చంపమీద కొట్టింది కామాక్షి.

ఆమె ఏడుస్తూ మెట్లమీద చతికిలపడి. తలని మోకాలు మీద ఆనించింది. ఇంతలో నలుగురైదుగురు మొగాళ్ళు ఒచ్చారు. కాపలా తాతా ఒచ్చాడు. దుర్గని లేవదీశాడు.

"చెర్లో స్నానాలొద్దంటే కొట్టింది" అని ఏడుస్తూ చెప్తోంది దుర్గ.

"ఫరవాలేదులేవే యీ ఒక్కపూట. ఊర్నందరినీకూడా ఇక్కడ స్నానాలు చేపించడానికి పంపితే తీసుకొచ్చా. భరతరాజుగారింట్లో కార్యం చూడ్డాని కొచ్చిన చుట్టాలు లేవే..." అని బుజ్జగించాడు. దుర్గ కళ్ళు తుడుచుకుని బిందెతో నీళ్ళు తీసుకుంది.

"ఇంకెప్పుడూ ఇట్లాంటివి పేలమోక. బుద్ధితెచ్చుకో" అని కసిరింది కామాక్షి.

"ఈ మొగారికే అది లేకుంటే ఆడాళ్ళ కెట్ట వొస్తుందిలెండి"అని నడుచుకుంటూ వెళ్ళింది దుర్గ.

"సిన్నతనం. నే క్షమాపణ చెప్పుకుంటా. దణ్ణాలెడతా. ఈసారి చేసినా, మరెప్పుడూ స్నానాలకి రామాకండి" అంటున్నాడు తాత.

* * *

భరతరాజుగా రింటి పందిట్లో సన్నాయి నిల్చిపోయింది. మంత్రాలు చదువుతున్నారు; ఊళ్ళోజనం అరుగులమీద కూర్చున్నారు; దూడల కాసే పిల్లలు, గడ్డి కోసే అమ్మాయిలు, పందిరికంతల్లోంచి పడే ఎండలో నల్లగా ఆలయంలో బొమ్మలల్లె—తైలం పోసిన బొమ్మలల్లె, చమట్లతో మెఱుస్తున్నారు. భరతరాజుగారి జుట్టంతా వూడిపోయింది; పక్కన భార్య తలలో మిగిలిన వన్నీ తెల్ల వెంట్రుకలే. రెండుమూడు పళ్ళు మిగిలాయి. పట్టు చీరంతా కర్పూరం పరిమళం — చిన్నప్పుడు పొలంగట్టున చెట్టు నీడలో ఆ పిల్లలల్లె, గోటిబిళ్ళ ఆడుకునేవాడు: ఎండిన తాటికాయల మధ్య కఱ్ఱ బిగించి, తాడుకట్టి లాక్కునివెళ్ళేవాడు. కాలవలో స్నానం; బురదనీళ్ళు, వొడ్డున కప్పలు; జలగ పీకుతుంటే, గంట వరకూ గమనించలేదు; స్తంభంపై పిగిలిపిట్ట — రెండుతోకల నల్లపిట్ట, పచ్చటిపాలపిట్ట, గడ్డిపోచల నడుమ సీతాకోక చిలుకలు—వొంటిరెక్కపురుగు వొంకరగా ఎగురుతూ పూలమీద వాలేది; లేగదూడ, వంకరగా నడుస్తూ, పడిపొయ్యేది; చెఱువులో గేదెల స్నానం; రాత్రి అప్పడాలు, ఆవకాయ, అరిసెలు, సున్ని, తేగలు; రైలుపొగ చూడగానే, అందరూ పట్టాలదగ్గరకు పరుగులెత్తడాలు; ఇంజన్ముందు నిలబడ్డం, తెల్లగా ఆవిరి చీదేది — బాబో అని పరుగులు; బొగ్గువాసన, వేడినీళ్ళు, ఎఱ్ఱజెండా; నూనెకాగడా — తోలుగొలుసుతాళం — కామయ్య రావిచెట్టుకింద చాకలిసూరి తగువు తీర్చడం; మొగుడు రంగం వెళ్ళాడుట — తాను సెట్టిని మరిగింది— పదలం చింతపండు జరిమానా — తూర్పురేవులో బట్ట లుతకడంకి వొల్లకాదన్నారు; రాత్రి సంబరం, గరగలతో పూనకం, త్రోపుళ్ళు, పున్నమ్మ పూనకం సంబరం, ఊరేగింపు, ఆకులతోరణాలు, కాగడాలవెనక సూరమ్మ వెనక కుర్రకారు తోపుళ్ళు, తోసుకుని వెనకాల జార్లబడితే, ఓలయ్యో, స్థనాల తాకిళ్ళు— 'పాడుపిల్లడ' అని వినబడకండా తొయ్యడం — చేతులు అయ్యబుజానికి తగిల్తే, అందుకే సంబడాలు, రాత్రంతా ఊరేగింపు, డివ్వి. డివ్వి. చువ్వలతో తోలుడప్పులు వాయింపు — వేసంగి ఎండలో అరుగుముందు మూర్ఛవొచ్చి ఆ ముసిలాడు పడితే బిందెలతో నీళ్ళపొయ్యాలి — తల ఆడించి, కొట్టుగుని లెగుస్తాడు - వాడిమెడలో దబ్బారేకు; వీధిబరి, చింతబెత్తం చెళ్ళుమంటుంది, అయ్యవారికి పప్పుబెల్లాలు, బాణం దెబ్బలు, గోడకుర్చీలు, సాలిగూడుని కెలకటం, గుడికాడ తొర్రలో తేలు — అమ్మో — శాస్త్రిలు మంత్రం, పిలకాడుతావుంటే, అంగవస్త్రం — పలసటిది — నడుంకింద మొలతాడుతో బిగించి, నూతికాడ రెండుచెంబుల నీళ్ళకి, పల్చటిబట్టలోంచి అన్నీ కనబడతయ్యి; కుంటెద్దు నాగలి లాగదు; నీళ్ళవి — వేసంగికి కాలవలు కట్టేస్తే, అంతా ఇసక, అమ్మలక్కలు నూతులు తవ్వి నీటికి దేవుల్లాడతాలు.

వెంకన్న కావిడితో నీళ్ళ తెస్తే — సలివేంద్రం — తోలుబొమ్మలు — ఊరవతల ఎన్నెట్లో, గబ్బిలాలు నిద్రపోతుంటే, హరి హరి నారాయణో అంటూ గొల్లసుద్దులు — కళ్ళంట నీళ్ళు గిర్రున తిరుగుతై - రావణాసురిడి ఇంటికాడ సీతమ్మ ఏడుపు, అడివిలో హాలోలక్ష్మణా అంటూ ఏడుపు; గుండి తరుక్కుపోతుంది - ఆనకట్ట కడుతుండారు — వైర్లు, లాకులు, నీళ్ళు పైకి లేవడం, కిందికి దిగడం, చేపలోళ్ళ పడవలు లాకులనడుమ చిక్కుకుంటె, సూపరెంటుగారికి అరిటిగెల; ఆనకట్ట, రైలొంతెన, ఎగుడు

దిగుడుగా. కప్పలా గెంతే నల్లమోటారుబండి. ఎనక కూతంత కంత, ముందు ఎవడో కడ్డీ తిప్పడం– అందరూ వెనక తొయ్యడం; పక్కన బడ్డీలమీద కూర్చుంటే, జెల్లకాయవేసి దింపడం.

ఇంటికెళ్ళి – పందిట్లో కాగితంబుట్టలు. చిలాయిబుడ్లు. డోలు సన్నాయి, బేమ్మల మంత్రాలు. పూజారి చెవులో పచ్చపువ్వు. ఎద్దు మోపంత బొట్టు. ఎలకతోకంత పిలక. గంధంతో బ్రహ్మగీటు. ఇబూది –మేళకత్తె తైతక్క, ముసిల్ది వొద్దు, కుర్రపిల్లని రమ్మని కుర్రకారు; వొంగుతుంది. అద్దంమీద రూపాయిబిళ్ళని నోట్లో కరుచుకుంటుంది–ఇంకా స్థనాలు బైటపడందే–ఆ వొంపుకి వాహ్వా-గదిలో సిగ్గు – దీపం ఒత్తి కొట్టుకు. మండి చస్తుంది. అంతా చీకటి; కంతలో కాస్తంత వెలుగు; తలుపు సందుల్లోంచి రంగమ్మ చూస్తుంది సోద్దెం; గోడమూల నక్కింది; పక్కమీదికి రమ్మంటె రాదు; సిగ్గు; నవ్వు – పట్టుగుంటె చాకలి మూటల్లె కిందికి జారి పోతుంది; జిగిసీ చేతికి తగిలి మంట; వడ్డాణం మువ్వలు చప్పుడు– మట్టెలు – మోటగా, బరువుగా కాలికి తగిల్తె, అమ్మో నెప్పి – ఎప్పు డెళ్ళిపోయిందో, చూస్తే అక్కడ లేదు.

మంత్రసాని పిల్లాణ్ని లాగింది – ఆముదం వాసన; ఇంగువ కంపు; జాతకాలు, చక్రాలు, రాసులు, పిన్నమ్మకి గండం; ఉసిరి కాయ పచ్చడి – మూడో కాన్పుకి, పిల్లకి ఆరువేళ్ళు – చుట్టకాల్చి మొహాన రుద్దారు; చచ్చింది. ఘోరువవర్షం; బురదలో పాతిపెట్టడం–ధాన్యం బస్తాలు; గిడ్డంగి – కరణం చిట్టా; కోర్టుకాడ హాజరు; వ్యాపారంలో లాభాలు; యుద్ధం; యుద్ధం; డబ్బిమ్మన్నారు. డిప్రెషన్; మళ్లా యుద్ధం; వార్ ఫండులు; కొత్త మంత్రులు; లాఠీ చార్జీలు, జైళ్ళు, రాట్నం వొడకడం; ఖద్దరు పంచి; స్వరాజ్యం ఒచ్చిందిట; ఋణాలు రద్దు; దున్నినవాడిదే భూమి; బ్రాకులు, ట్రాక్టర్లు; పంపులు; రేడియోలు – పెళ్ళానికి చెముడు ఇప్పుడు.

శరభయ్య చెవిదగ్గర ఏదో చెప్తున్నాడు.

"ఊరేగింపు ఒంతెనమీదనుంచేనా ?"

"ఓ. అల్లాగే."

"పోనీ అటు మానేస్తే ?"

"అటు పోవాలి. మా పాతిల్లు కాలవ అవతలేగా."

"సరే – చెప్పి ఒస్తా."

అని వెళ్ళాడు శరభయ్య. చెప్పడమేమిటి ? ఎవరితో ? ఎందుకు ? మళ్ళా మంత్రాలు. పెళ్ళాం నుదుటిని సాయంత్రం సూర్యుడంత బొట్టు. చీరకొంగు పీటమీదికి తీసుకో – కాల్తొందిస్మా.

"నారపరాజుగా రొచ్చినట్లున్నారు. వారికి ఏం కావాలో కనుక్కోండి."

నమస్కారాలు ; నవ్వులు ; ఆశీస్సులు.

* * *

వొంతెనమీద ఊరేగింపు విషయం కనుక్కొరమ్మన్ని గుర్నాధాన్ని పంపించారు. కాస్తంత చదువుకున్నాడు. లోకజ్ఞానం. అనుభవం వున్నాడు; ఊళ్లోవాళ్ళ చిల్లరపన్లు చూసిపెడుతూవుంటాడు. వయస్సు నలభైలోపు; చాయన చాయ, పొడుగాటి ముక్కు. నొక్కేసినట్లు కనబడే, పొట్టిగా కుదించిన గడ్డం. పెద్ద కనుబొమ్మలు; వెనక్కి వొదిగి, నక్కి. కదిలిపొయ్యే క్రాపింగ్ – తెలివైన మొహం. కాలవదగ్గర కట్టుగుడారంలో ప్రభాకరంలేడు. ఎప్పుడూ వుండడు. ఏదో పనిమీద ఊరంతా తిరుగుతూనే వుంటాడు. చుట్టుప్రక్కల పనివాండ్ర పాకలలో అలజడి లేదు. దూరంగా కుర్రాళ్ళు చెట్లనీడల్లో ఏదో ఆడుకుంటున్నారు. అందులో వొకడు మేస్త్రి తమ్ముడు మార్తాండం – కుంటికాలు వాడిది; పదేళ్ళుంటాయేమో. ఆ చెట్టుకింద పూలదండ కడుతున్నది వాడక్కకాబోలు – నలుపైనా, పిల్లమొహం బాగానే వుంటుంది. అది ఎప్పుడూ ప్రభాకరంతో పడవ షికార్లేటగా ! ఆ కుంటివెధవకి వొంతెన పన్లలో ఏదోపని చెయ్యమని, కొంత ముట్టచెబుతాడుట. అడుగో మేస్త్రి గనిరెడ్డి.

"ఏం రెడ్డి, సాయంత్రం ఊరేగింపుకి అన్నీ సిద్ధమైనట్లేనా?"

"ఆరి లోగిలినుండే వొస్తున్నా; భరతరాజుగారు మంచోరే – కాని ఏం ఘనకార్యం చేశాడనండీ. యీ పూట దిలాసా ?"

"మంచివాడు కనకనే అనుకోరాదూ. షష్ఠి పూర్తని – అరవైయ్యేళ్ళు పూర్తి ఐనాక, నలుగురూ గౌరవిస్తున్నా రన్నమాట – అదొక లాంఛనం..."

"అంటే. అనుమానం వొస్తావుంటుంది లెండి, కాలవ తవ్వించినాడా, చెట్లు పాతించినాడా, బరి కట్టించినాడా, పాతర తవ్వాడా. ఏం దది అని – ఈ పూటేనా, ఉసితంగా భోజనా లెడతారా ?"

"ఓ...అరవై ఎడ్లబండిమీద ఊరేగింపు – కొత్తొంతెన దాటి. వారి పాతిల్లు, పొలంగట్టు చూసి, అక్కడో చెట్టు పాత్తారుట... వనమహోత్సవం కూడా ఈ రోజేగా."

"బాగుందండి. ఈ వొంతెన అగుద్దాండి ? పచ్చి వొదలందే..."

"మీ ప్రభాకరం ఏమన్నాడు ?"

"ఆరి పేచీ ఏమీలేదు లెగండి; పైవోళ్ళే ఓ పదిరోజులు పాలి బరువు పోనీకపోవడం మంచిదని కాగితం పంపించారుట; పెద్దింజనీరుగారు సయంగా చెప్పారంటండి."

"వాళ్ళు అల్లానే అంటూంటారులే. ప్రభాకరం వొద్దనడం లేదుగా. ఏడీ?"

"ఆపెటొ వెళ్ళారండి. తిండికే రాలేదండి– సూరుడు నెత్తిమీది కెక్కుతుండాడు. మారాజు, ఆకలనక, ఎండనక, ఏదో వోటి సేత్తూనే వుంటాడు.'' అని, గనిరెడ్డి పరిశగా చూస్తున్నాడు.

"అలివేలు కొంప కెడితే దొరుకుతాడా?" అని నవ్వుతున్నాడు గుర్నాధం.

"అదొక్కటేనండి యసనం. మరేంచేస్తాడండి—? పెండ్లాం దగ్గర లేదాయె. పడుసుతనం. అది లేకుంటె. దేముడు కాడం టండీ!... ఉంటే మట్టగు ఎవరికేం అపకారం చెప్పండి— దానితో వోమాలి కులికితే ఏం ఆపదొచ్చిందండి— అదెమో రికామిపిల్ల— మొగుడు చచ్చాడాయిరి. మాంచి మోజులోవున్న కన్నె పడుసు. ఏంచేస్తుంది చెప్పండి.

"అదొక్కటే ఐతే ప్రమాదం లేదు. రేపు ఆ పని నీ చెల్లెలికే జరగొచ్చు......"

గనిరెడ్డికి కోపం వొచ్చేస్తోంది.

"మా గౌరా? దాన్నే మీ రనడం?"

"దాన్ననడంలేదు. అతనిమాట..."

"రామ, రామ. ఆయన అట్టాంటివాడు కాదు లెగండి. మంచీ చెడ్డా తెలుసు లెగండి... పైపై కబుర్లు చెప్పేవాళ్ళకంటె నయం లెగండి... నా చేత అనిపించ మోకండి... అన్నన్నా!— సిత్రం— ఒక డా వొకదానితో స్నేహం జరిపితే సరి — ఆదింక ఎందుకూ పనికిరానివోడు, ఎన్ని మంచిపన్లు చేసినా... ఆట్లాంటివేవీలేకుండా వున్నా, బైట పడకుండా, ఎటేటా పిల్లల్ని కని, అరవైయ్యేళ్ళా అరుగుమీద కూకుని బొడుం పీలుస్తూ, తాటి చెట్టల్లే విలబడితే చాలు. ఆయనకి పట్టం కట్టడం— ఊరేగింపులు ఏమైనా సరే, ఈ పూట ఆ ఊరేగింపు ఈ వొంతినమీదనుంచి రాడానికి వీల్లేదు. నేనే వొప్పను. అంతే. మరి... గౌరంట, గౌరి...?"

గుర్నాధం వింటున్నంత సేపూ, అతని వాలకం, ధోరణి చూసి నవ్వుతున్నా, అతని ఉద్రేకం తననికూడా ఆవహించినట్లు, కళ్ళు చిట్లించి, కనబొమ్మలు పైకి జరిపి, అసంతృప్తిని ప్రకటించేమాటలు వెదుకుతున్నాడు. గనిరెడ్డిపై అతనికి కోపంరాలేదు. అతని మాటలవెనక వున్న తత్వాన్ని, దానికి కారణభూతుడైన ప్రభాకరాన్ని, కోపగించుకుంటున్నాడు.

"ఇంక ఈ గొడవ లుండవులే ... హాయిగా పెళ్ళాంతో వుండొచ్చు. స్వంతవూ రెళ్ళి..."

"అంటే ?"

"బదిలీ ఆర్డర్లు వొచ్చేస్తున్నాయి. రేపో, మాపో బిచాణా ఎత్తెయ్యాలి."

"ఇదంతా మీరు చేపించినపనే — ఆడకూతురుతో కులికితే మీ కెందుకింత కన్నెర్ర...మీకట్లాంటివి దొరకడంలేదనేగా ... మనకి లేంది మరొాడి కెందుకు — అది మీ పేచీ."

"ఆపు..."

"ఏమైనాసరే, ఈ వొంతెనమీదనుండి ఊ రే గిం పు వెళ్ళ నివ్వను..."

"మధ్య ను వ్వెవడవు ?"

"మేస్త్రీని."

పీకమీద చెయ్యిపెట్టి వొక్కతోపు తోశాడు గుర్నాథం. గనిరెడ్డి, కొంచం వెనక్కి వొంగివుండంవల్ల పడిపొయ్యాడు, అతని చెల్లెలు గౌరి పరుగెత్తుకుంటూ వొస్తోంది. పిల్లలు ఆట నిలుపుచేసి చూస్తున్నారు. కుంటితమ్ముడు మార్తాండం, కుంటుకుంటూ వొస్తున్నాడు.

"గట్టంతా బాగుచేయించి, సాయంత్రానికి అన్నీ సిద్ధంచెయ్యమని చెప్పు మీ ప్రభాకరంతో."

అని తొందరగా నడవడం సాగించాడు గుర్నాధం.

* * * *

ఆమె కళ్ళంట నీళ్ళు కారుతున్నాయి — వొక్క టొక్కటే. అతని నుదుటిమీదికి జారి, వేడికి కరిగిపోయిన మంచుకణాలల్లె, మాయమవుతున్నాయి. మోచెయ్యి అడ్డుగా పెట్టి, వేళ్ళతో కళ్ళని తుడుస్తున్నాడు. ప్రభాకరం చేతిమీదికి జారింది నిప్పుకణం; యుగ యుగాలుగా రాజులతోపాటు చితిమీద రాణులు పడ్డప్పుడు, ప్రజ్వరిల్లిన జ్వాలలో వేడి ఆమెకళ్ళలో నిప్పుకణమైంది.

అతనిచెయ్యి మరి లేవదు— తాత్కాలికమైన వాంఛతో తృప్తి పడి, మరో స్త్రీకంఠంకిందికి జారిన తనచెయ్యి లేవదు. ఆ క్షణాన లోకమంతటా ఎందరు తమ చేతులు పరస్త్రీ కంఠంకిందికి జాచి, కన్నీటి పదునికి వేళ్ళు తెగొట్టుకుంటున్నారో! స్త్రీత్వానికి ఆ బలి తప్పదు. తన పర, నిన్న రేపులు లేవు. మానవ శారీరక వ్యవస్థ సృష్టి ప్రారంభంలో, సముద్రపు బొడ్డున అవతరించిన ప్రథమ ప్రాణి తపన. దాని బ్రతుకు, తపన, కొట్లాట, కలవడం, విడిపోవ

దం— క్షణికమే. చస్తుంది. కాని ప్రాణులు అనంతం. నక్షత్రాలే ఒకదానిచుట్టూ ఒకటి తిరుగుతుంటాయి. దేన్నో వెదుకుతూ పెరిగిపోతూంది విశ్వం.

తెగినా చేతికి తెలుసు— ఆ మెత్తదనం, గుండ్రతనం, స్థనాల నడుమ బిగి, నడుంకింద ఒంపు, మెడచుట్టూ రక్తనాళాల పసుపు నృత్యం, వాంఛతో పీక నులిమెయ్యడం, ఎన్నో కంఠాలు పాడలేక పగుల్తాయి; పాడి మూగవవుతాయి. పురుషుడి చేతిలో సమాప్తం; దీనికి గాజులెందుకు? దుస్తులెందుకో! ఓరుచూపులు, ముసిముసి నవ్వులు, సిగ్గుతో ఉండచుట్టుకుపోయి, ముత్యపుచిప్పలో దూరి దాక్కోడం, వెదకడం, పైకిలాగి, ఎండలో నిలబెట్టి చూస్తే ఏమీ లేదు. దుస్తులు, గాజులు, మట్టెలు, కడియాలు, లోలాకులు, ఉంగరం— మాంసం ముద్దకు ముస్తాబు.

"ఎందుకు ?" సముదాయిస్తున్నాడు.

"మీరు కనబడరా ?"

"ఎప్పుడన్నా వొస్తుంటాలె."

"మీతో వొచ్చేదా ?"

"అమ్మో!"

"అంతేనా ?" అతని మెడచుట్టూ చేతులు బిగించి, వక్షంపైన మొహం ఆనించి ఏడుస్తోంది అలిమేలు.

"అంతే జీవితం. ఏదీ శాశ్వతంకాదు. శాశ్వతం కాదుగనకనే అంత కావాలనిపించడం. ఏదీ, ఎప్పుడూ వుండాలనుకోకూడదు. మధ్యాహ్నమే వొచ్చింది ట్రాన్స్ఫరైనట్లు...ఏం చేస్తాం."

"ఆపించుకోలేరా ?"

"నేను యత్నం చెయ్యను...ఉన్నాం. కలిశాం; లేను, విడిపోతాం. నీ బ్రతుకు నీది, నాది నాది. అంతే జీవితం. ఎవర్నన్నా పెండ్లి చేసుకోరాదు ?"

"అమ్మో. ఇంకేమన్నా వుందీ — ఈ ఊళ్లో......"

"మరో ఊరు వెడితే నేం ?"

"అమ్మరాదు. ఇక్కడే వుంటా. అంతే జీవితం..." అంది అలిమేలు.

నవ్వుతున్నాడు ప్రభాకరం.

ఎవరో ఆమెని పిలుస్తున్నట్లుంది. ఆమె లేచి వెడుతోంది.

ఇంక ఆ గదిని మళ్ళా చూడడేమో — పరకాయించి చూస్తున్నాడు: అక్కడ పిడకలు, కట్టెలు, పాతకిరసనాల డబ్బాలు, గోనె సంచులు, తాళ్లు, వ్రేల్లాడతీసిన ఉట్టి — దానిచుట్టూ సాలిగూడు, గోడని కంతలో బల్లి. ఇటు కంతకి అద్దం; అందులోంచి సూర్య కిరణం; చూరుకి బూజు — పీటని భరించడం ఆమె శరీరంకోసం; అదే—ప్రేమని దగా చేసుకోవడం దేనికో! స్థూలజగత్తు యదార్థం — ఆ జగత్తంతా ఆమె శరీరం ఐనప్పుడు, ఇదంతా మాయ. కన్ను మూస్తే ఏదీలేను. కన్ను మూసినా రెప్పలకింద ఆమె ఉనికి — వింత శరీరం, వొంపుల బరువు, ఆనాడు వెన్నెట్లో పడవలో తన మోకాళ్ల మీద ఆమెతల; వింతశ్వాస, పిల్లగాలులు ఆమె జెడలో ఆ దాగిలి మూతలు; కనురెప్ప పైకి కదిపి, కోరగా, పక్కగా, వొకమూలకి నల్లగుడ్డు కదిపితే, ఆ చూపులో ఎంతటి కాంక్ష, క్రౌర్యం ఉన్నాయో అతనికి తెలుసు. లోకంలో నిర్దయ అంతా ఆ కంటిలోకి చేరుకుంటుంది — చూపుగా తనమీద వాలుతుంది. ఇవాళతో ఆ చూపు దొరకదు. ఆమెకి అన్యాయం చేశాడా? ఏదో పనిలో ప్రవేశపెడితే—పోనీ సినిమాలో జేర్పిస్తే—భుక్తి గడిస్తేచాలదు; ప్రేమ, ఆదరణ, సంతానం, తన ఇల్లు—ఇవన్నీ కావాలి. మరెవరన్నా ఆమెని చేపట్టి, సమకూర్చాలి. తేనెపట్టుని కదిపినట్లైంది. రాణీ ఈగ మధ్యలో వుంటుంది. పనివాండ్రు చస్తారు. మొగాళ్ళంతా పనివాండ్రైన తేనేటీగలు. ఒకడు పోతే మరి ఒకడు. వెనకటి సమాజాలంతేనట.

ఆమె ఏదో తెస్తుంది తినడానికి. కవరులో నోట్లుపెట్టి. చాప మీది దిండు కిందపెట్టి, తలుపులు దగ్గరగావేసి, దొడ్డిగుమ్మం వైపు గేటుతీసి పొలం గట్టున నడుచుకుంటూ వెడుతున్నాడు ప్రభాకరం. ఎవరో పిలుస్తున్నారు. వెనక్కి తిరిగాడు. ముత్యాలు—మునసబుగారి తమ్ముడు. ఆగాడు.

"మీ కోసమే" అన్నాడు ముత్యాలు.

ప్రశ్నార్థకంగా చూశాడు.

"అలివేలు ఇంటినుంచే ఒస్తున్నాను. భరతరాజుగారి ఊరేగింపు ముందు. అలివేల్ని ఏవన్నా పాడమంటున్నారు. కనుక్కుందామని వొచ్చాను. రానంది. మీ రేమన్నా నచ్చచెబితే వొస్తుందేమోనని..." అన్నాడు ముత్యాలు.

"మధ్య నేను చెప్పడ మేమిటి? నా కేం అధికార ముంది?"

"మీకు బాగా పరిచయంట"

"మీరూ 'ట' తత్వంలోకి దిగుతున్నారా? చదువుకున్నవారు కదా!"

"పొరబాటే. పరిచయం లేదంటే క్షమించ మంటాను."

"మీతో అబద్ధమాడను. ఉంది. దానివల్ల ఎవరికీ అపకారం లేదనే భావిస్తున్నాను"

"ఊళ్ళోవారు అల్లా అనుకోడంలేదుగా. వాళ్ళ కిదే ముఖ్యం. ఇతరత్రా మీ రెన్నిమంచిపనులు చేసినా లెక్కలోకి రావు."

"చెడ్డపనులు చేస్తేకాని మంచి పనులు సాధ్యంకావు."

"పొద్దున్న ఈ వాదమే జరిగింది. భరతరాజుగారు, ఏ చెడ్డ పనులూ చెయ్యలేదు. ఆయన ఏ మంచిపనీకూడా చెయ్యలేదు, ఆయన కెందుకు ఇంత సత్కారం అంటే వాళ్ళకి కోపం వొచ్చింది. మీ విషయం ఉదహరించా. మరీ రెచ్చిపొయ్యారు." ఇద్దరూ మెల్లగా కాలవ వొడ్డుకేసి నడుస్తున్నారు.

"ఏమో ముత్యాలరావుగారూ, ఏ పనీ చెయ్యకపోవడమే మంచి దనుకుంటా. మనం ఉన్నా లేకపోయినా సమాజం మారుతూనే వుంటుంది. దాన్ని బాగుచేస్తున్నాం గనుక, కాస్త స్వార్థానికీ స్వంత ఆనందానికీ ఒడిగడతాం. ఇవి పట్టించుకోకుండీ అనడం మూర్ఖత్వమేమో. భరతరాజుగారే ధన్యజీవి. ఈ సత్కారం తగిందే ననుకుంటున్నాను."

ముత్యాలు ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

"మీరూ అల్లానే అంటూన్నారేమిటి? రావిచెట్టు వొందేళ్ళు బ్రతుకుతుంది— ఏంలాభం?"

"అల్లా అనకండి. చల్లటి నీడని ప్రసరిస్తుంది. భరతరాజుగారి సంతానంలో, ప్రముఖవ్యక్తి బైలుదేరొచ్చు. అది వృథా జీవితం అనుకోను."

"ఆధునిక తత్వం ప్రకారం, ప్రముఖవ్యక్తి కావాలంటే, స్వార్థం కోసం కొన్ని చెడ్డపనులు చేశాకనే మంచిపనులకు పూనుకోడం జరుగుతుందనిగా నే అనుకోడం. భరతరాజులాంటి వొకరిద్దరు వ్యక్తుల్ని మినహాయిస్తే, పూర్తిగా మంచివ్యక్తులంటూ వుండ రనుకుంటాను..." ప్రభాకరం పడవలోకి దిగాడు; ముత్యాల్ని లోపలికి దిగమని చెయ్యి అందించాడు.

"ఆయన పూర్తిగా మంచివ్యక్తని మీ కెట్లాతెలుసు? ఇంత వరకూ పట్టుబడని దొంగ అనుకోకూడదు ...?" అన్నాడు ప్రభాకరం.

"ఇహనేం! నే అన్నదే మీరూ అంటున్నారు."

"ఊరికే అంటున్నానండీ, ధర్మం నాలుగు పాదాలమీద 'కలి' నడుస్తోందంటె, వొకపాదం భరతరాజుగారిదే అనుకోకూడదా?

"నిరుపయోగమైన జీవులు సమాజానికి అవసరం. ఉపయోగపడే చెడ్డవారి చెడ్డతనం లోతుని కొలవాలంటే వ్యర్థజీవు లవసరం. నాతో రారా?"

"లేదు. అలివేల్ని పాడమంటున్నారు. ఒంటో బాగా లేదు. రానంటోంది. మీరొచ్చి చెప్పకూడదూ?"

"జాతీయగీతం, ప్రార్థన గీతాలు, మా పనివాళ్ళ పిల్లలకి నేర్పిస్తున్నాను. వాళ్ళంతా అక్కడికే వెళ్ళారు, అవి పాడ్డానికి..."

"ఓ, అల్లాగా..."

"మరి మీరు రారూ?"

"ఊరేగింపు చూస్తాలెండి"

"మరి ఈ వొంతెనమీద వెడతారుటగా."

"వెళ్ళొచ్చు."

"మీ డిపార్టమెంటు కూడదంటున్నారుటగా."

"ఈమధ్య వర్షాలు లేవుగా. పరవాలేదనుకుంటా."

"మళ్ళా వొక్కసారి ఆమెని అడిగిచూస్తా." అని ముత్యాలు వెనక్కితిరిగి నడవడం సాగించాడు. ప్రభాకరం పడవ ఆవలి గట్టుకి వెడుతోంది.

*　　*　　•　　*

పందిట్లో ప్రముఖుల సందేశాలు; కార్యక్రమం దిగ్విజయంగా జరగాలని అభిలషిస్తున్నాను. రాలేకపోయినందుకు చింతిస్తున్నాను. భరతరాజుగారి సేవ నెరుగనివా రెవరు? సన్నాయి నిలపండి; పిల్లల జాతీయగీతం పాడ్డానికి సిద్ధంగా వున్నారా? బాండ్ మేళం ముందుండాలి. ఎడ్ల మువ్వల చప్పుడు. ముందు జత, 'పరకాళా' ఏదీ? పిల్లలు దూరంగా వుండండర్రా — మైక్ చెడిపోయిందా? దీక్షితులుగారు కాఫీ పుచ్చుగున్నారా? కట్నాలు, చదివింపులు — చిట్టా వ్రాయవోయ్ చెట్టియ్యా! పూలదండ లొచ్చాయా? 'తొందర పనుంది. ఈ బస్సుకి పోతా.' 'నేనూ వెళ్ళాలి, తెలుసుగా ఇంటి దగ్గర ఎవ్వరూ లేరు.' ఆడంగులు అటు, ఆ అరుగుమీద. చాపలు తియ్యండి — పిల్ల పాడుచేసింది. ఏడుపులు, సకిలింపులు, తెగిన కాగితంబుట్టలు, దారాలు, వాడిన పూలు, గాజుల చప్పుడు, సిల్కుచీర రెపరెపలు, శాస్త్రిల్లుగారి గోచీ వూడిపోతూంది — కొట్లోంచి అద్దం, దువ్వెన తీశాడు సీతాపతి. పందిట్లోకి గాడిదొచ్చింది — తరమండి — బండి అటునుంచి పోనియ్యి, ఇటు జనం; ఫిడేలు తీగెలు బిగించండి; దాసుగారు గొంతు సవరించు కుంటున్నాడు. ఊడిన మువ్వలు కాలికి బిగిస్తున్నాడు. ఎట్టి కండువా చెమటతో తడిసింది. కాస్త టీ పుచ్చుకోండి. 'ఈ చెమట చాలకనా?' ఉండం దయ్యా, నిశ్శబ్దం, ఆయ నేదో మాట్లాడుతున్నాడు.

•　　*　　*

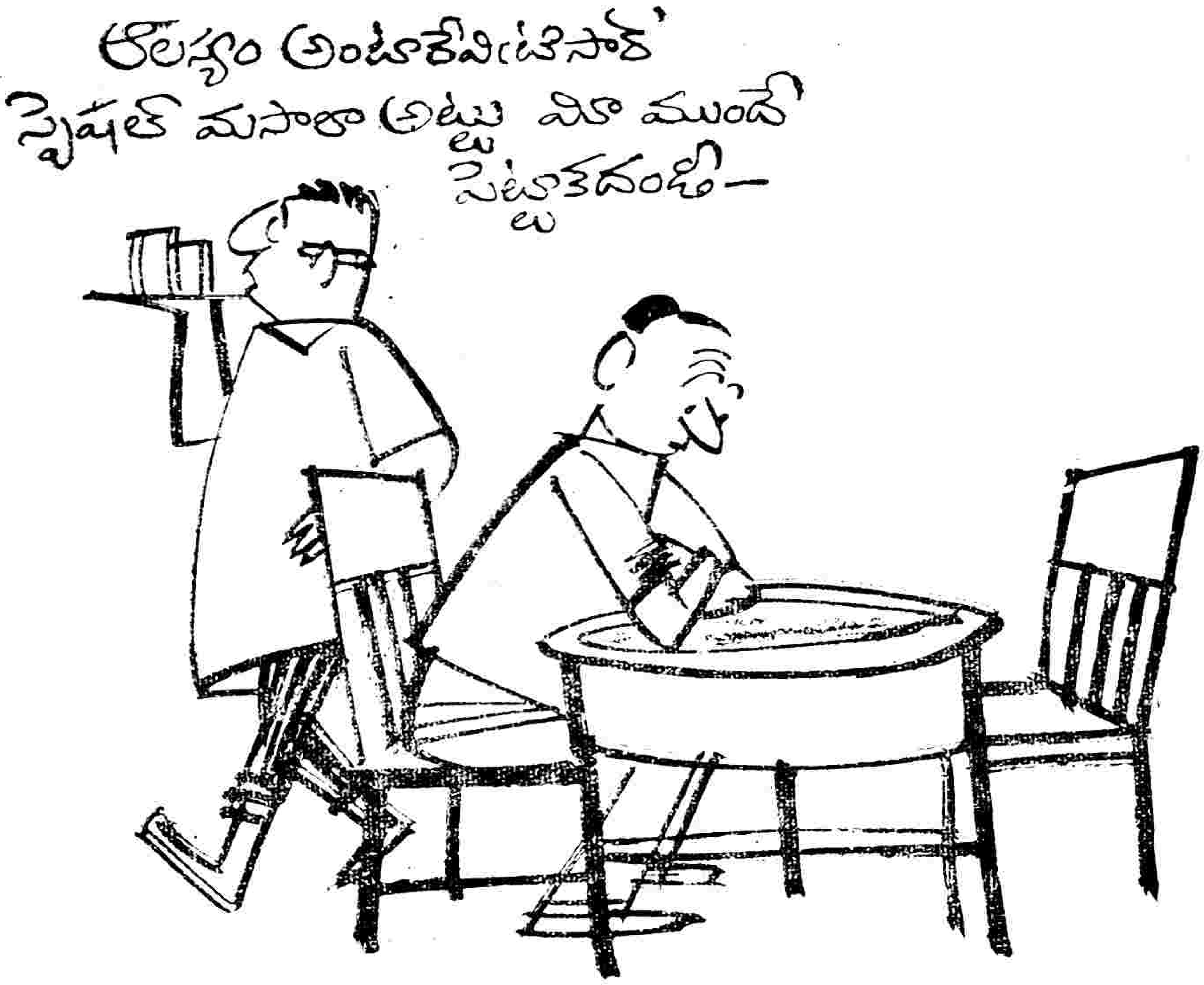

మార్తాండం కుంటుకుంటూ వొచ్చాడు, గుడారంలోకి. "ఊరే గింపు బైలుదేరిందంటండి."

"ఇదుగో ఈ టీ నీళ్ళు త్రాగు." అని, కప్పు అందించాడు ప్రభాకరం. మార్తాండం కాలు పరిశీలిస్తున్నాడు. కాలు బాగుచేసే మార్గం ఏదన్నా వుండాలని డాక్టర్లకి వ్రాశాడు. ఆపరేట్ చేసి, కట్టుకడితే కొంత బాగవచ్చన్నారు.

"నాతో ఊరి కొస్తావా – కాలు చూపిద్దాం."

"ఓ" అని నల్ల కుక్కని తరుముతూ వెళ్ళాడు. అక్కడ గౌరి పూలదండ జడలో అమర్చుకుంటోంది. పూలు తీసుకున్నాడు. ఆమెని దగ్గరకు లాక్కున్నాడు. కళ్ళల్లోకి చూశాడు.

"పూలు అమిర్చేదా?" అని పూలు జడలో పెడుతున్నాడు.

"పాఠం చదివావా – మరి పందిట్లోకి వెళ్ళలేదే. పాడ్డానికి?"

"నన్ను పిలవలేదండి – నా మొహం నాదేం పాట. అలిమేలు రానందిగా. మీ కదంటె ఇష్టం కాదూ!" అంది కళ్ళు పెద్దవి చేసి.

"నువ్వన్నా ఇష్టమే. నా కందరూ ఇష్టమే."

"నే నంటెకూడా – నలుపుగా..."

"నలుపంటె మరీ ఇష్టం,"

అనూయకంగా నవ్వింది. ఆమె కళ్ల గర్వంతో అందంగా మెరుస్తున్నాయి. పాడుకుంటూ వెళ్ళింది గౌరి. కరీమ్ గది శుభ్రం చేస్తున్నాడు. ప్రభాకరం ఒంతెనకేసి వెళ్ళాడు. టెంట్లు. పాకలు. తలప, సున్నం బట్టీ, ఇటికల బారులు, సర్వీచెట్లు దాటాక ఫర్లాంగు దూరంలో వుంది కొత్త ఒంతెన. నాలుగైదు ఎడ్లబండ్లు విప్పి వున్నాయి. బండ్లవాళ్ళు కాలవలో స్నానానికి దిగారు. దిగువున మరికొన్ని చెట్లు. అక్కడంతా మెత్తటి ఇసుక. నీళ్ళదగ్గిర మొల్లు. పచ్చిగా వున్నాయి. పూర్తిగా ఆరలేదు, ఇసకలో కూర్చున్నాడు ప్రభాకరం.

* * *

సూర్యుడు మేఘం వెనక దాగాడు. వేడికి తట్టుకోలేక: మరికొన్ని మేఘాలవి వొచ్చి పంచుకోమంది పిల్ల మేఘం. దానికి దట్టమైన చర్మం. నిండైన స్థనాలు. పిరుదులు – స్త్రీకి మల్లె అంతా శరీరమే – ఉంది, లేదు. చేతిలోకి లాక్కునేటందుకు కేంద్రం లేదు – హృదయమేలేదు. నా చీర ముస్తాబు చూడమంటూ మరొక మేఘం. సూర్యుడు ఉక్కిరిబిక్కిరవుతున్నాడు. ఊపిరాడక కిందికి దిగిపోతున్నాడు. అలిసి ఒదిలిన రక్తపు చమటచుక్కలు కాలవనీటిలో పడుతున్నాయి. పిట్టలజంట చేపలకోసం నీటిపై పొడుస్తున్నాయి. నీటిలో మేఘాలు కెరటాలుగా వొడ్డున కప్పల్ని కలవర పెడుతున్నాయి. కోట బురుజులలాగు మేఘాలు పేరుకున్నాయి. శత్రురాజులు కోటని పడగొట్టడానికి ప్రేల్చిన ఫిరంగులల్లె పిడుగు గర్జిస్తోంది. కాలవ కదలడంలేదు. ప్రసవవేదన పడుతున్న స్త్రీ వక్షంకిమల్లె లేచిపడుతోంది. పిట్టలు ఆకుల నీడల్ని వెదుకుతున్నాయి. అవతల వొడ్డున బాణసంచా ప్రేల్చాడు – జనం రొద; బ్యాండ్ వాద్యం, ఒంతెన ముందు దుమ్ము లేస్తోంది. ఆకాశం చీకటైంది. మేఘాలు బెదిరి చిందరవందరగా పరుగులెడుతున్నాయి. మెరుపు వెంటాడుతూంది. మేఘం, ఓడి, లొంగిపోయి. ఏడ్చి, వర్షిస్తోంది–బరువైన వర్షపు చుక్కలు. కాలవ మ్రొగ్గ

తోంది. బళ్ళవాళ్ళు ఎడ్లని దూరంగా లాక్కెళ్తున్నారు. పాగాలు చుట్టారు. తాటాకు గొడుగులు తీశారు. దూరంగా బాణసంచా లేచి మేఘాలని కసురుతోంది. జనం ముందుకి కదిలారు. ఎడ్లబండ్లు వంతెనమీదికి వొచ్చేస్తున్నాయి. నాలుగుజతల ఎడ్లు – ఇరవై, వంతెన చివరి కొచ్చేశాయి. ఇరవైఎనిమిదోజత వొచ్చేసింది. బ్యాండ్ మోగుతోంది, జువ్వలు లేస్తున్నాయి. తడిసి తుస్సమని కాలవలోకి జారిపోతున్నాయి. జనం దాటేశారు ఎడ్లజతలు వంతెన దాటేశాయి. వెనకబండి అందులో ముందు తోలేవాడు, పెద్దెయ్య, గుర్నాధం; నడుమ భరతరాజుగారు, ఆయనపక్కన సతీమణి. వెనక మరొకబండి. దానివెనక జనం నడుస్తున్నారు. రాధయ్య, శ్యామలరావు, వీరపరెడ్డి, తిరపతి, దుర్గ, గౌరి తమ్ముడు మార్తాడం, కుంటుకుంటూ. వంతెన దాటేశాయి ఎడ్ల జతలు. చివరిజత కుడివైపుకి మళ్ళింది – ఎడమవైపుకి బదులు. చక్రం వోరగా పెట్టిన ఇనపబద్దీలకు తగిలింది. వాటికి పోటీగాపెట్టి త్రాళ్ళతో కట్టిన బోటుకర్రలు కదిలాయి. ఇనపకడ్డీ జారింది. తాళ్ళు తెగాయి. బండి రాతిని కొట్టుకుంది. రాతిగోడలో వెనకభాగం జారి నీళ్ళల్లో పడింది. బండి పక్కకి గోడమీదకి వాలింది. భరతరాజు కాలవలో పడ్డాడు. బండివాడు అటు దిగాడు. మెఱుపు వెలుగులో క్షణం కనబడిన దృశ్యంలో, మరికొందరు నీళ్ళల్లో పడ్డదృశ్యం చూశాడు ప్రభాకరం. వంతెనపక్కన గోడదగ్గర నిలబడి కాలవలోకి దూకాడు. బండ్లవాళ్ళు కొందరు దూకారు. కేకలు, అరుపులు – జనం, బండ్లు, వంతెన దాటి ఇవతల వొడ్డుకి చేరుకున్నాయి. ప్రభాకరం మెడచుట్టూ భరతరాజు చేతులు బిగించాడు. గట్టిగా పట్టుగున్నాడు. మరొక బండివాడి సహాయంతో ప్రభాకరం, భరతరాజుని ఒడ్డుకి చేర్చాడు. మరోచేత్తో మార్తాండాన్నికూడా నీళ్ళల్లోంచి ఒడ్డుకి ఈడ్చుకొచ్చాడు. కిందంతా ఇసుక – భరతరాజుకి దెబ్బలు తగలలేదు. క్షేమంగా వున్నాడు. ఒడ్డున కాస్త తేరుకున్నాక, ఊరేగింపు కొనసాగాలన్నారు. పావుగంటలో వర్షం నిల్చిపోయింది. ప్రభాకరాన్నికూడా తమ బండిలో ఎక్కమన్నారు. మార్తాండాన్ని మెల్లగా బండిలోకి ఎక్కించి, తన ఒళ్ళో పడుకోబెట్టుకున్నాడు ప్రభాకరం. ఊరేగింపు కొనసాగింది. ఆకాశం నిట్టూర్చింది. కాలవ కునుకు తియ్యడానికి, కెరటాల దుప్పటిని సర్దుకుంటోంది. చెట్లు చోద్యం చూస్తున్నాయి. కాళ్ళకింద బురద రొదిస్తూంది. బ్యాండ్ మోగుతోంది. బాణసంచా రంగుపూలు జల్లుతోంది కుర్రాడు కరీమ్‌కూడా జువ్వలు వేస్తున్నాడు.

* * *

రాత్రి పదైంది. ముత్యాలొచ్చాడు.

"మీరు లేకుంటె భరతరాజు ఏమయ్యేవాడో !" అన్నాడు.

"నేను చేసిం దేమీలేదు. అంతా ఆ బండివాడే."

"అట్లా అనకండి. చూసినవాళ్ళు అన్నమాటే. గొప్ప త్యాగం చేశారు" అన్నాడు.

"ఏ త్యాగమూ చెయ్యలేదు. ఆ మార్తాండం నీళ్ళల్లో పడ్డాడు. వాణ్ణి రక్షించడానికే నే దూకత. మరి నాకు శెలవిప్పించండి" అన్నాడు ప్రభాకరం.

"అదేమిటి ?"

"నాకు ట్రాన్స్‌ఫరైంది. నా బదులు కాంతారావుని వేశారు. అతను రేపుదయమే వొస్తున్నాడు..."

"అప్పుడే ? నా కింకా తెలియదే ?" అని ఆశ్చర్యం ప్రకటించాడు ముత్యాలు

"మీరు మా ఊరికి చేసిన మేలుకి మంచి కృతజ్ఞతే చెప్పుకున్నారు మా వాళ్ళు."

"వంతెన కట్టడం నాపని. అందులో విశేషం ఏమీలేదు."

"మిగతాపను లెన్నో వున్నాయి – జీతంలేనిపన్లు..."

"ఆమాత్రం దయ ఉన్నందుకు నేనెప్పుడూ కృతజ్ఞుణ్ణే..."

ముత్యాలు వెళ్ళాడు.

ప్రభాకరం కాలవవొడ్డుకి నడుచుకుంటూ వెళ్ళాడు. సన్నటి చందమామ వెలుగులో ఆవలివొడ్డున – అలివేలు కనబడింది. పడవ తీసుకురమ్మని సంజ్ఞ చేస్తోంది. అతను చూశాడు. వెళ్ళిపొమ్మని కేక వేశాడు. అతనికేసిచూస్తూ ఆమె వెళ్ళిపోయింది. చక్రాలపడవని, కాలవలోంచి పైన వొడ్డుకులాగి పడేశాడు. వొంతెనవేపుకి నడిచాడు. ఊడిన ఇనపకడ్డీని, పడిన బోటుకర్రలని పరీక్షించాడు. వీటిని ఎవరో వొదులుచేశారు; ఎవరో కఠినుడు, దుర్మార్గుడు. తనని ఈ ప్రమాదానికి కారకుడుగా చెయ్యాలని. తనంటె ఎందుకంత పగ? తను ఏ అపకారం చేశాడని?

ఆమెతో వున్నందుకేనా ఇదంతా? అది అంత ముఖ్యమా సంఘానికి? సౌందర్యం కావాలతనికి; దుర్గ కళ్ళల్లో నిర్మలత్వాన్నెరుగును; గౌరి గుండెల్లో వికసించని పువ్వు పరిమళం తెలుసతనికి. అలివేలు కంఠంలో నీడ లెరుగు నతను. ఇవి అంతరంగ అనుభావాలు–వ్యక్తిగతం. అది నిప్పు; సంఘర్షణ – జీవితం వేసిన మైలురాళ్ళు. సమాజం వాటిని పీకటం దేనికి? అలిమేలు వొస్తా నంటే వొద్దన్నాడు – తన కెందుకంతభయం – ఈ ఆఖరు రాత్రి?

బండివాళ్ళను లేపాడు. వారి సహాయంతో కర్రల్ని తాళ్ళతో బిగించాడు. ఇనప కడ్డీలని బిగించాడు. బోటు పెట్టాడు. రాతిని సర్దాడు. 'అమ్మయ్య వొంతెన బాగైంది' అనుకొని సంతోషంతో నిట్టూర్చాడు. ఆ ఆనందం ఎవ్వరికీ తెలియదు. ఆకాశంకింద, నీటి సమక్షాన, చెట్ల నీడల నడుమ, భూమి పాదాలకింద పవ్వళించి నప్పుడు, సంతోషంతో కొట్టుకునే గుండెదడ లోకానికి తెలీదు. తెలీదనుకోడంలో ఆనందం వుంది.

ఏదో చప్పుడైంది. మనిషి నీళ్ళల్లో పడ్డట్టు. అవతల గట్టున. నీళ్ళల్లో, వొంతెన దిగువగా, కాలవలో కొట్టుకుపోతోంది ఆ వ్యక్తి. చేతులు, తల, కాళ్ళు, మునిగి తేల్తూ వొంతెన కిందుగా, దిగువున కొట్టుకెళుతోంది. పరుగెత్తాడు ప్రభాకరం – అవతల వొడ్డుకి చేరడం ఎల్లా? ఇంకా పరుగెత్తాడు. చొక్కా తీసేశాడు. పెద్ద కర్రని చేత్తో పుచ్చుగుని నీళ్ళలోకి దిగాడు. కాలవలో ఈదుకెళుతున్నాడు. ఆ వ్యక్తి ఇంకా దూరమైపోయింది. అందటం లేదు; ఎల్లా? గుదారం దగ్గిర వొడ్డునున్న చక్రాల పడవని నీళ్ళల్లోకి నెట్టి అందులో అవతల వొడ్డుకి వెళ్ళాడు. వేగంగా తొక్కుతున్నాడు పెడల్స్‌ని – జోరుగా వెళుతోంది పడవ. ఇప్పుడు చేతులు, కాళ్ళు కనపడ్డంలేదు. ఐపోయింది. ఆవలి వొడ్డుకి దూకి పట్టుకున్నాడు – అలివేలు. తన చేతుల్లో – చొక్క సమస్యకూడా – తనకి మిగల్చక వెళ్ళింది. ఆమెకీ, తనకీ, సమాజానికీ ఎవ్వరికీ సమస్యలు లేవు. అంతే జీవితం – అవే ఆమె ఆఖరి మాటలుకూడ.